

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

301 פ"ב ויפ"ח תש"ס ח"ב ז' ע"א י"א
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: אנטונינוס ורבי

הנשיא אהבה גדולה, ויסייע בידו לחבר את המשנה כנ"ל, ועל כן למה לו לכעוס עליו, הרי בעתיד תהיה בניהם אהבה גדולה ביותר.

ואחר שנעשה שלום בין יעקב לעשו, ועשו מציע ליעקב ללכת יחדיו, משיב לו יעקב: "יעבר נא אדני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים, עד אשר אבא אל אדני שעירה" (ל"ג, י"ד), אשר גם בזה רמז לו יעקב שאמנם כעת אין באפשרותו ללכת עימו יחדיו, אולם בעתיד, בזמן רבי יהודה הנשיא ואנטונינוס, הם ילכו יחדיו, כמו שמבאר המגלה עמוקות (בפרשתנו ד"ה עד אשר) שזהו אומרו "עד אשר אבא אל אדני", "אבא" ראשי תיבות אנטונינוס בן אסווירוס", כלומר שבימי אנטונינוס יבוא אליו בדמותו של רבי יהודה הנשיא, שהוא ניצוץ מנשמת יעקב אבינו, כנרמז בתוארו "הנשיא" שהוא ראשי תיבות: "הוא נשמתו של יעקב אבינו" (ראה במגלה עמוקות לפר' תולדות ד"ה ענין), ואז יהיה שלום ביניהם.

ולכן רבי פותח את המשניות: "מאמתי קוראים את שמע בערבית", ולכאורה היה צריך לפתוח בכיצד מברכים? אלא רבי הוא נשמת יעקב, ויעקב אמר לבניו האם יש בכם מחלוקת אמרו: "שמע ישראל" ענה להם: "ברוך שם", ותיקן את תפילת ערבית, ולכן רבינו הקדוש פתח ב"מאמתי קריאת שמע בערבית".

ומסופר על רבי (כתובות דף קג.) שכל ערב שבת היה בא לעשות קידוש וכך היה עשרים ושתים שנה ולמה זה לא מסופר על שאר התנאים? כיון שכתוב שיעקב לא מת, וכך רבי לא מת.

וכתוב בפסוק "ויקץ יעקב משנתו" וכתוב במדרש בראשית רבה פרשת ויצא פרשה סט: ר' יוחנן אמר ממשנתו. דהיינו יעקב למד משניות ורבי חיבר את המשניות. וכתוב שיוסף בן זקונים הוא לו מלמד שיעקב לימד את יוסף משניות בעל הטורים דהר"ת של בן זקונים הוא: זרעים קדשים נשים ישועות ומועד.

לכן נאמר איזה רעיון בעניינו של אנטונינוס ורבי, המדרש (בראשית רבה פרשה יא אותיות ב ד): מביא: רבי יהודה הנשיא עשה סעודה לאנטונינוס קיסר רומי שהיה ידו בשבת, הביא לפניו תבשילין של צונן אכל מהם וערב לו, פעם אחרת עשה לו סעודה בחול הביא לפניו תבשילין ורותחין, אמר לו אנטונינוס: אותן שאכלתי בשבת ערבו לי יותר מאלו אף על פי שהם היו צוננים ואלו חמים. אמר לו: תבל (תבלין) אחד הן חסרין, אמר לו: וכי יש קלרין (אוצר)

הרה"ק רבי נתן נטע שפירא זצוק"ל בספרו מגלה עמוקות (פרשת ואתחנן אופן פ"ב), מגלה לנו, כי יש שייכות בין מפגש יעקב ועשו אל המפגש שעתיד להיות כמה מאות שנים לאחר מכן, אצל רבינו הקדוש ואנטונינוס.

אנטונינוס חיבב מאוד את רבי יהודה הנשיא, ומחמת זו הוא תמך בו בכל כוחו והונו, וסייע בידו לחבר את החיבור הגדול שמקיף את כל הלכותיה של התורה שבעל פה, חיבור המשנה, בסדר מתוקן ונפלא, כמבואר בדברי רש"י (לבבא מציעא לג: ד"ה בימי רבי) וז"ל: "לפי ששרבו תלמידי שמאי והלל, שהיו לפניו (לפני רבי יהודה הנשיא) שלושה דורות, רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתי תורות, מתוך עול שעבוד מלכיות וגזירות שהיו גוזרין עליהן, ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לברר דברי החולקים, עד ימיו של רבי, שנתן הקב"ה לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי, כדאמרינן בעבודה זרה (י:), ונחו מצרה, ושלח (רבי יהודה) וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל, ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות, אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה, ונתן סימנים: הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני, וכשנתקבצו, אמר כל אחד מה שמע, ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים, וסידרו המסכתות דברי נזיקין לבדם, ודברי יבמות לבדם, ודברי קודשים לבדם וכו'".

ובזכות סיועו הגדול של אנטונינוס לרבי יהודה בחיבור המשנה לא נשתכחה התורה שבעל פה מישראל, כמו שכתב הרמב"ם (בהקדמתו לספר יד החזקה) וז"ל: "ומימות משה רבנו ועד רבנו הקדוש, לא חיברו חיבור שמלמדין אותו ברבים בתורה שבעל פה, אלא בכל דור ודור, ראש בית דין, או נביא, שהיה באותו הדור, כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו, והוא מלמד על פה לרבים. עד שבא רבנו הקדוש, והוא קיבץ כל השמועות, וכל הדינים, וכל הביאורים והפירושים, ששמעו ממה רבנו, ושלמדו בית דין שבכל דור ודור, בכל התורה כולה, וחיבר מהכל ספר המשנה. ושננו לתלמידים ברבים, ונגלה לכל ישראל, וכתבוהו כולם, ורבצוהו בכל מקום, כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל".

ודבר זה נרמז בפתיחת הפרשה: "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום, ויצו אתם לאמר וגו'", וז"ל: "לאמר" - נוטריקון (ראשי תיבות) לימות אנטונינוס מלך רומי, לתקן אסיפת משניות רבי". והיינו שציוה יעקב את המלאכים לגלות לעשו שגנוזה בתוכו נשמת אנטונינוס מלך רומי שיאהב את רבי יהודה

של מלך חסר כלום? כלומר, אמור לי מהו התבלין החסר ואצווה להביאו. אמר לו: שבת הן חסרין, יש לך שבת?

וראים מכאן את גדולתו של אנטונינוס, שהרי אנחנו אוכלים אוכל בשבת ובחול ולא מרגישים הבדל בין מאכלי שבת למאכלי יום חול, להיפך יש אנשים שנהנים מהחמין של ליל שישי אף יותר משבת.

וצריך להבין כיצד זכה אנטונינוס לדרגה גבוהה זו, להרגיש את התבלין של קדושת שבת, שאנו לצערינו עדיין איננו מרגישים?

ונראה לבאר על פי מה שהובא בירושלמי (מגילה פ"א ה"א) ששאל אנטונינוס את רבינו הקדוש: האם תאכיל אותי מן הליתין לעולם הבא? אמר לו כן. אמר לו אנטונינוס: אם מקרבן פסח אינך יכול להאכיל אותי איך תאכיל אותי מן הליתין? אמר לו רבי: ומה אעשה לך שהרי בקרבן פסח כתוב "וכל ערל לא יאכל בו", כיון ששמע כך, הלך ומל את עצמו, ואמר לרבי, תסתכל אם מלתי את עצמי טוב. אמר לו: רבי מעולם לא הסתכלתי במילה שלי, כל שכן שלא אסתכל בשלך. ולכן נקרא "רבנו הקדוש" משום שלא הסתכל במילתו מימיו.

וצ"ב למה כששמע מרבי שאינו יכול לאכול קרבן פסח משום שכתוב "וכל ערל לא יאכל בו" הוא כ"כ התפעל עד שהלך ומל עצמו והתגיייר, למה כ"כ השתוקק לאכול קרבן פסח? וגם דבזמנו ביהמ"ק לא היה בנוי, וכי אותו כזית בשר שהיה חסר לו הרי מתענוגי עוה"ז לא היה חסר לו כלום וגם עוה"ב וליתן רבי הבטיחו שיהיה לו?

אלא חז"ל לימדונו באבות (פ"ד מ"ז) כי "יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז". ואנטונינוס השתוקק לעונג אמיתי זה ורבי אמר לו שישגו, אבל אנטונינוס לא הסתפק בזה כיון שהגיע להבנה שזה עדיין לא כלום שהרי כתוב שם במשנה דבר נוסף ד"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העוה"ב", אנטונינוס הגיע לדרגה שהשיג שכל התענוגים הרוחניים הללו עדיין לא מגיעים לדרגה של אפשרות לזכות לקיים תורה ומצוות, דאע"פ שחיי עוה"ב הם התענוג העצום ביותר ששייך אבל שעה אחת של תשובה ומעשים טובים עולה על כולנה.

לכן אנטונינוס השתוקק לזכות לאכול מקרבן הפסח, לא מחמת תאוות הבשר, אלא מחמת תענוג המצוה שיש בה.

ממילא אדם עם כזו תשוקה לקיום המצוות, אכן שמגיע לשבת קודש הוא משתוקק להרגיש נועם וקדושת השבת, ואז זוכה שגם באכילת השבת הוא מרגיש את קדושת השבת ואת התבלין הנקרא שבת.

למערכת העלון "נחלת שדה".
אחר השלום והברכה,

שמתי לב שכבודו מעורר מאוד על ענין המידות הטובות שבין אדם לחבירו, שלא לצער שום אדם בשום אופן, רק לגמול חסד עם כל אחד ואחד באהבה וברצון ונדיבות הלב. אולם מוטל על הקוראים לדעת שבשביל לבוא לידי מידות טובות צריכים ללמוד הרבה בספרי מוסר וחסידות, ומסתבר שהיסוד הראשון שיש להציע לחבורת אנשים המתאחדים לעבודת השי"ת שיקבלו כולם על עצמם ללמוד בספרי מוסר בכל יום ויום לפחות חצי שעה.

בברכה מרובה עלו והצליחו. יעקב ויזעל שיכון ויזניץ - מאנסי.

ליקוט בענין מעות חנוכה:

מנהג ישראל מקדמת דנא להפריש צדקה וכן לחלק מעות חנוכה לנערים. נביא כאן מספר מקורות לזה: בספר מועד לכל חי להגר"ח פלאגי (פרק כח) הביא בשם ספר מעשי הצדקה (דף קכט) וזה לשונו: והנה זה הדרך ישכון אור באופן סדר התיקון הנזכר של נר מצות חנוכה, כי יפריש תחילה מאה פרוטות של כסף בסוד מה שכתוב כ"פ אחת עשרה זהב וכו', ויחלקם לתלמידי חכמים. וכן מילת כ"ף עולה מאה כחשבון פ"ך בסוד פ"ך אחד של שמן המנורה הטהורה שהיא התורה וכו'. ואח"כ יפריש עוד מ"ד פרוטות כנגד ריבוע שם אה"ה, וגם אלו הפרוטות יתחלקו לקצת תלמידי חכמים, שהם ירכי רבנן ויכול לחלקם באיזה יום שירצה כולם בבת אחת, אבל המ"ד פרוטות הנשארים יחלקם אחת לאחת יום יום עפ"י מידותיו בסדר המדרגות, כי ביום הראשון יתן פרוטה לכבוד שבט יהודה, ויזכה לכל אחיו עמו. וביום השני לכבוד השבט והנשיא של יומו השליט בו, וכן על זה הדרך. עד שביום השמיני ישלים אותם, ומכאן תראה שנהגו לחלק המעות לתינוקות ולקטנים בימי חנוכה ופורים שהם בסוד נצח והוד. ע"כ.

וכן הביא המג"א על השו"ע (סימן תרע) שבחנוכה מנהג הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים. ובספר עבודת ישראל להמגיד מקוזניץ כותב רמז למנהג, והוא מכיון שצריך להשפיע בחנוכה למי שהוא במדרגת נער, וע"י הצדקה שנותנים לנערים מתעורר למעלה צדקה וחסד להשפיע לאדם, הגם שהוא בבחינת נער. ולפי דבריו יוצא שדווקא נערים יסבבו על הפתחים. ובספר ערך שי כתב טעם עפ"י דרך הקבלה מה שנערים דייקא מסבבים על הפתחים.

אולם בספרים רבים אנו מוצאים דלאו דוקא הנערים מסובבים על הפתחים אלא גם שאר האנשים. ויעויין בפמ"ג שכתב טעם למנהג דהנה היוונים רצו להשבית מישראל ג' דברים: ללמוד תורה עבודה שבלב - זוהי תפילה והודאה וגמילות חסדים, לכן מחלקים הכל דמי חנוכה.

החתם סופר בדרשותיו אף כותב רמז לזה, שכאשר העני נכנס ויוצא בין מזוזות הדלת ונרות החנוכה, אנו ממשיכים את נעם ה' עלינו, כי נעם ראשי תיבות: נר עני מזוזה.

בספר בינת ישראל להרה"ק מגרודזינסק (ענייני חנוכה) כתב טעם המנהג לחלק בחנוכה מעות לת"ח ולתינוקות, משום שישראל קדושים מפזרים בכל יו"ט ממון רב לחיבוב המצוה, אולם בחנוכה ההוצאות לנרות חנוכה אינן רבות, לפיכך מוסיפים ומוציאים ממון בשביל חיזוק ת"ח וגם מחלקים מעות לתינוקות לפרסם את הנס ולחבב את המצוה, כי מצוה העולה ממון הרבה, חביבה יותר ומנהג ישראל תורה.

קו השיעורים "להתענג בתענוגים"

0772618021

להזמנת ספרי נחלת שדה על התנאים

ואמוראים: 0504145482